

לשוויין ושותפות ע"ר. للمساواة والشراكة ح.م.
Sikkuy-Aufoq For a Shared and Equal Society R.A.

ינואר 2024

עמדת סיכוי-אופוק על הצעת חוק איסור העסקת עובדי הוראה ושליטת תקציב

ממוסדות חינוך עקב הזדהות עם מעשה טרור או עם ארגון טרור

אנו בעמותת סיכוי-אופוק קוראים לחדול לאלתר מקידום הצעת החוק. הצעת החוק מסמנת את אנשי ונשות החינוך כאוכלוסיה חשודה ומועדת להסתה ותמיכה בטרור, ותביא לפגיעה קשה בחופש הביטוי של מורים ואנשי סגל במערכת החינוך, הן באופן ישיר והן על ידי אפקט ההרתעה שיווצר מעצם אישורה. אווירת הפחד והרדיפה יתחזקו בקרב כלל המורים ובפרט בקרב אנשי חינוך מהחברה הערבית, דבר שיפגע ביכולתם לחנך לביקורתיות, לדיאלוג לשוויון ולשותפות בין ערבים ויהודים במוסדות הלימוד. הצעת החוק מבקשת לשלול תקציבים ממוסדות לימוד ובכך מסכנת תלמידים המחויבים בחוק חינוך חובה וכן צוותים חינוכיים באובדן מקום תעסוקה. בנוסף, הצעת החוק מבקשת לשנות את הליך הפיטורים המקובל, מתן הודעה מוקדמת וכן מתן פיצויי פיטורים ובכך מהווה פגיעה בהסכמי העסקה של מורים ומורות.

במסמך זה נציג את משמעויות התיקונים המוצעים בחוק ואת השפעתם על אנשי ונשות החינוך.

רקע

הצעת החוק המוצעת¹ היא הצעה משולבת, מיזוג של שתי הצעות חוק פרטיות מטעם ח"כ עמית הלוי (ליכוד) המבקש תיקון בחוק פיקוח על בתי הספר תשכ"ט-1969 (הצ"ח 3079/23) וח"כ צביקה פוגל (עוצמה יהודית) המבקש תיקון בחוק חינוך ממלכתי תשי"ג-1953 (הצעה 2265/23). שתי הצעות החוק מבקשות לתקן איסור תמיכה בטרור- איסור העסקת מורשעי ותומכי טרור ופיקוח על תכני הלימוד למניעת הסתה. לשם כך נוספו תיקונים גם בחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, חוק לימוד חובה התש"ט-1949 ובחוק מוסדות חינוך תרבותיים ייחודיים, התשס"ח-2008. כל האמור עלה בדיונים בנושא בועדת החינוך בכנסת מתאריכים² 23.01.24, ³ 16.01.24 ו-⁴ 18.07.23. סטטוס ההצעה: אושרה בוועדה לקריאה ראשונה.

משמעויות תיקוני החוק והשפעתם על אנשי ונשות חינוך

1. סימון אנשי ונשות חינוך כאוכלוסיה חשודה ומועדת להסתה ותמיכה בטרור- תומכי הצעת החוק טוענים כי הרציונאל מאחורי ההצעה הוא הצורך להתמודד עם מקרים חוזרים של תמיכה ב"מעשי טרור" מצד מורים ואנשי סגל במערכת החינוך. כך למשל, ח"כ פוגל טען בהגשת הצ"ח: "בשנים

¹ [נוסח הצעת החוק לקריאה ראשונה ונוסח משולב עם תיקונים מוצעים בהצ"ח פיקוח על בתי ספר לקראת דיון בוועדת חינוך ביום 16.01.24.](#)

² [דיון בועדת החינוך של הכנסת 23.01.24](#)

³ [דיון בועדת החינוך של הכנסת 16.01.24](#)

⁴ [דיון בועדת החינוך של הכנסת 18.07.23](#)

האחרונות גברו מקרים בהם מורים המועסקים בבתי ספר שבמימון משרד החינוך הביעו תמיכה במעשי טרור או בארגוני טרור הפועלים נגד קיומו של העם היהודי,⁵ טיעון זה הושמע גם על ידי ח"כ הלוי במהלך הדיונים בנושא, אך **אין לטענות אלה בסיס. גורמים בכירים במשרד החינוך, משרד המשפטים ואף שירות הביטחון הכללי הצהירו, שוב ושוב, כי אוכלוסיית אנשי ונשות החינוך אינה אוכלוסיה הדורשת מעקב ובדיקה בחשד לטרור והסתה והמקרים בהם טיפל המשרד בשנה האחרונה היו מקרים בודדים.**⁶

2. הרחבת עבירת התמיכה בטרור מעבר למוגדר בחוק המאבק בטרור 24 (א) - "הוכח להנחת דעתו של מנהל הכללי כי העובד עשה מעשה של הזדהות עם ארגון טרור כהגדרתו בסעיף 24(א) לחוק המאבק בטרור או שפרסם קריאה ישירה לביצוע מעשה טרור, או שפרסם דברי שבת, אהדה או עידוד למעשה טרור, תמיכה בו או הזדהות עמו" בסעיף 24 (א) לחוק המאבק בטרור ישנה הגדרה למעשה טרור. הרחבת ההגדרה למה נחשב מעשה טרור יוצרת מושגים ערטילאיים, הנתונים לפרשנות רחבה שאינה מעוגנת בחוק. דבר זה מסכן את חופש הביטוי ואת היכולת של אנשי ונשות החינוך לחנך, ומהווה סכנה לכלל מערכת החינוך והתלמידים. בחודשים האחרונים ראינו מספר מקרים בהם פוסטים ברשתות החברתיות הוצאו מהקשרם, ובגנים מורים הואשמו בתמיכה ובשבח לטרור והובילו לרדיפה והסתה אך לבסוף התיקים התגלו כחסרי בסיס, כמו שנמצא במקרה של מורה בית הספר מאיר ברוכין.⁷

3. שלילת תקציבים ממוסדות לימוד מסכנת אלפי תלמידים- בהצעת החוק ישנה התייחסות לשלילת תקציבים מהמוסד בו מתקיימת תמיכה והסתה לטרור על ידי משרד החינוך והרשות המקומית. בדיונים בוועדת החינוך פקידים ממשרד האוצר הציגו את הבעייתיות והסכנה הטמונת בכך שכן שלילת תקציב ממוסד בשל עבירת ביטוי זהו מהלך תקדימי ואינו מופיע במדריך לעיצומים כספיים של משרד האוצר. למעשה, זוהי ענישה קולקטיבית, הפוגעת בתלמידי המוסד ובכלל הצוות המקצועי בשל התנהגות שאינם שותפים או אחראים לה ואף מייצרת בעיות נוספות: צורך במענה למאות התלמידים הנותרים ללא מסגרת וכן שכרם של כלל המורים המועסקים במשרד. על כן זהו תהליך מרחיק לכת.

4. פגיעה בהסכמי העסקה של המורים והמורות- עובדי הוראה נכללים תחת הסכמים של עובדי מדינה ובתוקף זה יש הליכים משמעותיים ומנהליים המקובלים בחוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963,⁸ חוק חינוך ממלכתי וחוק פיקוח על בתי הספר. תיקון חקיקה זה מבקש להחריג את המורים ולאפשר למנהל הכללי "להנחת דעתו" לפטר במקרה של הסתה ותמיכה בטרור, גם ללא הרשעה, ללא הודעה מוקדמת ופיצויי פיטורין. כיום סמכויות אלו נתונות לבית הדין לעבודה ואגף משמעת. משרד המשפטים הוסיף לסעיף פיטורים בכלל תיקוני החוק: "החלטה לפי סעיף זה טעונה התייעצות עם היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו" אך מציע החוק סירב לקבל הוספה זו וביקש

⁵ הצ"ח לדיון מוקדם- חומרי הרקע לדיון מתאריך 16.01.24, אתר הכנסת.

⁶ מתוך פרוטוקול ועדת החינוך מתאריך 18.07.23 ודיון בוועדת החינוך של הכנסת 16.01.24.

⁷ בית הדין לעבודה ביטל את פיטוריו של מורה שמתח ביקורת על צה"ל- אור קשתי, 15.01.24, הארץ.

⁸ חוק שירות המדינה (משמעת) התשכ"ג-1963.

לרכז את הסמכות בידי המנהל הכללי, בניגוד למקובל בהליך של עבירות בגין הסתה ותמיכה בטרור, שנדרשת התייעצות עם היועצת המשפטית לממשלה.

5. מצבם של אנשי ונשות חינוך מהחברה הערבית- אמנם הצעת חוק זו חלה על כלל האוכלוסייה, אך עם זאת ניתן להבין את כוונת המחוקקים, האוכלוסייה אליה מכוונים, באמצעות הדוגמאות העולות בדיונים על ידי מציע החוק ובדברי ההסבר להצ"ח: "הצעת החוק באה להפנות זרקור לתופעה המתקיימת בבתי ספר, לרוב במזרח ירושלים, בהם מתקיימת או מתאפשרת פעילות או ביטוי של עובדי הוראה ולעתים גם הנהלת בית הספר, שמהווה הזדהות עם מעשי טרור או עם ארגוני טרור ותמיכה בהם."⁹ הצעת חוק זו מלבה את תופעת הרדיפה וההסתה כלפי צוותי חינוך בכלל וערבים בפרט. ועדת החינוך יכולה לקדם שיח חינוכי על תפקידם של אנשי ונשות החינוך בעת משבר מורכבת ומתמשכת זו ולדרוש מתן כלים לדיאלוג, לחיזוק סולידריות וחוסן חברתי, אך במקום זאת בוחרים לקדם חקיקה המעצימה את אי האמון, הפחד והזרות בחברה.

6. הצעת החוק אינה מבקשת לעגן בחקיקה תחום הדורש מענה- בדיונים על הצעת החוק נשאלו שוב ושוב הגורמים המקצועיים האם בחקיקה הקיימת יש את הכלים לפקח, להשעות ואף לפטר עובד הוראה שהורשע בתמיכה והסתה. המענה מצד נציגי משרד המשפטים ומשרד החינוך היה אחד- בחוק הקיים יש מענה להתמודדות עם הבעיה ואף נעשה בו שימוש. כך אמר עו"ד לירון ספרד, נציג משרד המשפטים: "אני מבקש שתנוח דעתם של כולם, מי שמורשעים בטרור כבר היום לא מועסקים במערכת החינוך. כבר היום יש את הכלים וגם בכלים הקיימים היום אנחנו פועלים... גם כלפי עובדי מדינה וגם כלפי עובדי בעלויות."¹⁰

7. מצבה של מערכת החינוך- מערכת החינוך נמצאת במשבר חריף הקיים עוד קודם אירועי השבעה באוקטובר, מחסור במורים ומורות, מצב החינוך המיוחד, אירועי אלימות, פערים לימודיים וחומריים ועוד,¹¹ מצב שהחמיר עם המלחמה, כשבין היתר עשרות אלפי תלמידים מפונים מבתיים וצפוי קיצוץ משמעותי בתקציב החינוך הממלכתי. מערכת החינוך זקוקה לחיזוק ושיקום ולא לעיסוק וניגוח פוליטי מיותר.

לפיכך, הצעת חוק זו המונחת בימים אלו על שולחנה של ועדת החינוך של הכנסת לקריאה ראשונה, מהווה פגיעה חמורה בעקרונות חופש הביטוי, השותפות והשוויון, מעמד המורה וזכויותיו וביכולת של מערכת החינוך ואנשי החינוך לעסוק במלאכתם העיקרית.

⁹ [נוסח הצעת החוק לקריאה ראשונה.](#)

¹⁰ [מתוך פרוטוקול ועדת החינוך מתאריך 18.07.23.](#)

¹¹ [פרוטוקול דיון בועדת החינוך של הכנסת "היערכות לפתיחת שנת הלימודים תשפ"ד", 14.08.23.](#)